

2-TOM, 4-SON

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA O'YINLARDAN FOYDALANISHNING
AHAMIYATI

Xusniddinova Sitora Mixriddin qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti Sharq filologiyasi fakulteti 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'quvchilarga chet tillarini o'qitishda o'yinlardan foydalanishning samarali usullari yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: interfaol o'yinlar, interaktiv metodlar, kley ushlash, passiv o'quvchi, o'yin qahramoni, musiqa.

Bugungi kunda yurtimizda xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan talab va ehtiyojlar ortib bormoqda. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassalaridan boshlab bolalarga xorijiy tillarni o'qitish yo'lga qo'yildi. Bu esa o'z navbatida xorijiy til o'qituvchisiga bo'lgan ehtiyojni ham oshiradi. Xorijiy tillarga, xususan, ingliz tiliga bo'lgan talab avvalgiga nisbatan keskin o'sdi. Istalgan chet tilini olaylik, ularni o'rgatishda turli xil interfaol o'yinlardan foydalanish bolalarning tilga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshiradi va ularning faolligini ta'minlaydi. Hozirgi kunda bog'chalarda, maktablarda, oliy ta'lim muassasalarida keng ko'lamda zamonaviy texnika vositalaridan foydalanib kelinyapti bu esa darsning qiziqarli o'tilishini, tallafuz va eshitish ko'nikmasini oshiradi. Maktablarni misol tariqasida oladigan bo'lsak, odatda darslar an'anaviy shaklda olib boriladi. Bu ko'pincha bolalarni zerikib qolishiga va diqqatining darsda bo'lmasligiga olib keladi. Shuning uchun darslarni yanada qiziqarli tashkillashtirishning eng samarali usullaridan biri, bu darsda turli xil interaktiv metodlardan va o'yinlardan foydalanish. Bu uslub darsda faol bo'lmagan o'quvchilarning ham ishtirokini oshirish orqali tilga bo'lgan qiziqishlarini o'stiradi. Darsda barcha: faol va nafaol o'quvchilarning e'tiborini birdek jalb qila olish talab qilinadi.

Rivjolanayotgan har qanday mamlakatda xorijiy tillarni bilish ustuvor yo'nalishlardan biriga aylanib boryapti. Bunga sabab davlatlar bilan turli sohalarda hamkorlik ishlari yo'lga qo'yilishi va xalqaro aloqlarni mustahkamlash. Shu sababli ham hozirgi kunda yoshlarning biror-bir xorijiy tilni bilishi davr talabiga aylanib bormoqda. Til bilish avvalo, yoshlarning o'ziga foyda bo'lsa, boshqa tomondan jamiyatga ham o'z ta'sirini o'tkazmay qo'ymaydi. Shu jumladan til o'rganibgina qolmasdan chet el hayotini, ularning madaniyatini, urf-odatlarini o'rganadi. Bir so'z bilan aytganda, til bilgan-el biladi!

Ingliz va koreys tillarini o'rgatishda bir qancha qiziqarli o'yinlar mavjud bo'lib, quyida ulardan bir nechtasini ko'rib chiqamiz. Hozirgi kunda maktablarda darsliklar

2-TOM, 4-SON

bir muncha murakkablashgan bo'lib, listening(tinglab tushunish),reading(o'qib tushunish),speaking(gapirish),writing(yozish)kabi 4bosqichni o'z ichiga oladi. Darslar shu 4bosqich asosida tashkillashtiriladi va o'tiladi. Bu yondashuv endigina xorijiy tilni o'rganayotgan o'quvchiga biroz qiyinlik tug'dirishi mumkin. Shuning uchun dars davomida qiziqarli o'yinlardan foydalanish darsning samaradorligini oshiradi. Qo'shimcha chet tilini o'rganayotgan o'quvchiga darsliklar qiyinchilik tug'dirmasligi mumkin,lekin hech qanday qo'shimcha mashg'ulot bilan shug'ullanmaydigan o'quvchiga qiyin va zerikarli tuyiladi. Darsning o'zida dars va o'quvchi samaradorligi oshishi uchun dars davomida qiziqarli o'yinlardan foydalanish bu xorijiy tillarni o'rganishning samarali usullaridan biri hisoblanadi.

Quyida chet tili darslarida darsni qiziqarli o'tishda foydalanish uchun bir nechta o'yinlarni birgalikda ko'rib chiqamiz:

1. "Qadam tashlash" o'yini(TAKE A STEP): o'qituvchi tomonidan kerakli mo'ljal aytiladi,ya'ni qayerdan qayergacha o'quvchilar har bir topgan so'zlari orqali qadam tashlab yetib borishlari kerakligi o'quvchilarga tushuntiriladi. Ushbu o'yindan istalgan chet tilini o'rgatishda foydalanish mumkin. Bu o'yinda o'quvchilar uyga vazifa sifatida berilgan so'zlarni yod olib kelgan bo'lishlari kerak bo'ladi. Bu usul esa o'qituvchi tomonidan uyga vazifani qiziqarli uslubda so'rash usullaridan biri hisoblanadi. Doskaga 3ta yoki 4ta o'quvchi chiqishi kerak. Uyga vazifaga 10-15ta so'z berilgan bo'lsa, ularni aralashtirib so'raladi. Savollar har bir o'quvchiga alohida yoki bitta beriladi. Bu o'qituvchining xohishiga qarab bo'ladi. Bitta savolga javob bergan o'quvchi bitta qadam tashlaydi topa olmagan o'quvchi esa qadam tashlamaydi va o'yin shu tariqa davom etadi. Har bir topilgan javob uchun bittadan qadam tashlab boriladi. Topa olmagan savollar uchun esa qadam tashlanmaydi. Marraga yetib borgan o'quvchi g'olib deb topiladi.

2. "Kley ushlab" o'yini (GLUE GRIP):bu o'yin o'tirgan holatda o'ynaladi. O'qituvchi tomonidan biror inglizcha qo'shiq qo'yiladi,musiq 5-10 sekund davom etadi va o'quvchilar o'tirgan holatlarida kleyni bir-birlariga uzatishadi. Musiq to'xtatiladi. O'sha paytda kley kimning qo'lida qolgan bo'lsa, shu o'quvchi" o'yin qahramoni"hisoblanadi va bu o'quvchidan inglizcha so'z so'raladi yoki biror-bir shu paytgacha yod olingan she'r yoki musiqani aytib berishi kerak bo'ladi. Aytib bera olmagan o'quvchi o'yindan chetlatiladi. O'yin qolgan o'quvchilar bilan davom ettiriladi. Bu o'yin turi guruh bo'lib ishlanishi kerak bo'lgan o'yin turi hisoblanadi. O'qituvchi tomonidan barcha o'quvchining e'tiborini jalb qila olish talab qilinadi. Passiv o'quvchilarni ham shu tariqa chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini oshirish mumkin.

2-TOM, 4-SON

3. Ranglarni ko'rsat!(SHOW THE COLORS)-ushbu o'yin chet tilini endi o'rganishni boshlayotgan o'quvchilar uchun qiziqarli va samarali o'yin hisoblanadi. Bunda bizga rangli qalamlar kerak bo'ladi. Masalan,qizil qalamni ko'tarib, "RED" , sariq qalamni ko'tarib, "YELLOW"deb aytiladi. Shu tariqa barcha ranglar bolajonlar bilan birgalikda aytib chiqiladi. O'quvchilar o'qituvchining ortidan takrorlashadi. Shunday qilib, bir necha bor, ya'ni esda qoladigan darajda bo'lgunicha 2-3marta ranglar takrorlanadi. Endi deyarli bolajonlar ranglarni esda saqlab qolishgan bo'lishadi,bunda o'qituvchi rangli qalamlarni ko'rsatib, o'quvchilardan so'raydi. Faqat ular javob berishlari kerak bo'ladi,ya'ni o'qituvchining yordamisiz. Topa olishmagan taqdirda o'qituvchining o'zi tomonidan aytiladi. Darsning so'nggida ranglarni yod olish uyga vazifa sifatida beriladi. Keying safar rangli qalamlar bilan ishlash tezlashadi. O'qituvchi tez-tez rangli qalamlarni ko'tarib ko'rsatadi o'quvchilarga o'ylab olish uchun vaqt berilmaydi. Shu tariqa o'quvchilarning esda qolish tezligi va so'z yodlash samaradorligi oshadi.

Kichik yoshdagi bolalarga ko'rgazmali qurollarsiz dars tushuntirish bir muncha qiyin bo'lganligi sababli dars jarayonlarida o'qituvchining qo'lida albatta ko'rgazmali qurol bo'lishi kerak. Pedagog bo'lishni istagan har bir kadr o'z sohasiga sidqidildan yondoshishi kerak. Va albatta kreativ,ya'ni yaratuvchan bo'lishlari kerak. Har safar turli xil didaktik vositalardan, xilma-xil o'yinlardan foydalanishi kerak. Hozirgi kunda inertnet resurslarida foydali ma'lumotlar juda ko'p bo'lganligi sababli unumli foydalanishni bilishlari kerak.

4. Tez aytisih(TONGUE TWISTERS)- tez aytishdan samarali foydalanish usuli bolalarning nutqini ravon qilishda katta ahamiyatga ega. Ushbu o'yinda bizga kamida 2ta o'quvchi yetarli bo'ladi. O'qituvchi o'quvchiga tez aytish aytirish orqali ularning talaffuzini oshirishga va so'zlarni bir-biriga qo'shib aytishga qiynalmasligiga erishadi. Ba'zi o'quvchilar qaysidir harfni chiqarib berishga qiynalishi mumkin. Bunga sabab qo'rquv, stress holatida bo'lishi yoki nutqida tug'ma nuqsoni borligi sababli ba'zi harflarning talaffuzida qiynalishi va yoki bo'g'inlarni bir-biriga qo'sha olmaslikda qiynalishi mumkin. Mana shunday holatlarda malakali pedagog bolaning ruhiyati bilan izchillikda ishlay olishi kerak bo'ladi. Bunday o'yinlarni turli ko'rinishda davom ettirish mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytmochimanki, har qanday o'quvchi bilan ishlashda uning ruhiyatini hisobga olgan holatda darsga o'ziga xos uslubda yondoshish kerak. Va bir xillikdan qochish kerak. Hozirgi yosh avlod texnika eng rivojlangan davrda voyaga yetib kelmoqda. Shuning uchun har bir pedagog kreativ ruhda darsni tashkillahstirishi maqsadga muvofiq bo'ladi. Sinfda bellashuv ruhini yarata olish kerak. Raqoabt bor joyda yuksalish

2-TOM, 4-SON

bo'ladi. Har bir pedagog o'z ustida tinimsiz ishlashi, o'z sohasida yangiliklar yaratishga intilishi kerak. Har qanday davrda ham malakali mutaxassislarga talab kuchli bo'laveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jalolov J.J. Chet tilo,,qitishmetodikasi. T.:2012
2. N. Q. Xatamova, M.N.Mirzayeva. "Ingliz tili darslarida qo'llaniladigan interfaol usullar" (uslubiy qo'llanma).

